

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 9 februari 1904, kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet. (1:a U. A.)

Ordinarie anslag.

Fångvården.

1:o) I den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t, under åberopande af statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementens ärenden den 12 i samma månad, uti punkten 1 under andra hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att medgifva, dels att vaktmästarebefattningarna vid de större cellfängelserna finge, där Kungl. Maj:t pröfvade sådant nödigt, utbytas mot assistenttjänster, dock under villkor att sådan anordning ej finge vidtagas vid mera än tio fängelser, dels ock att assistent, som på grund häraf utnämndes, måtte äga att med samma rätt, som tillkomme vaktmästare, åtnjuta samtliga de med vaktmästarebefattningen förenade förmåner och att därutöfver af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll uppbära 500 kronor för år.

Någon ändring i de ordinarie fångvårdsanslagens belopp har Kungl. Maj:t icke på grund af hvad sålunda föreslagits ifrågasatt.

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 4 Saml. 1 Afd. 3 Häft. (N:o 3.)

Till åberopade statsrådsprotokollet har statsrådet och chefen för justitiedepartementet uti detta ärende anfört följande.

»Redan i underdånig skrifvelse den 27 september 1901 framhöll fängvårdsstyrelsen, att förvaltningsgöromålen vid vissa af rikets cellfängelser ökats så, att det vore nödvändigt att, på sätt vid motsvarande fängelser i grannländerna skett, till biträde åt fängelseföreståndaren där anställa en befattningshafvande med större kompetens än som innehades af den i vårt land närmast direktören stående fängelsevaktmästaren. Denna ökning i göromålen berodde, enligt hvad i samma skrifvelse närmare utvecklades, dels vid några fängelser, såsom det med 200 ljusa celler inredda kronohäktet å Långholmen och det stora länsfängelset i Malmö, på den stora fängstillströmningen från orten, och dels samt hufvudsakligast därpå, att, sedan ändrad lagstiftning medfört utsträckt tillämpning af enrumsstraffen, den af gammalt följda praxis att verkställa dylikt straff i cellfängelse inom det län eller den ort, där det ådömts, måst i så måtto öfvergifvas, att numera längre tids cellfångar samlades från större, af flera län bildade distrikt till vissa därför lämpliga, för olika kön och distrikt anvisade fängelser, där följaktligen fångantalet blefve jämförelsevis stort.

Såsom ytterligare skäl för behovet af ett kompetentare biträde åt fängelsedirektören anfördes i berörda skrifvelse, att, med hänsyn till de anspråk, som numera måste ställas å direktören, det icke längre, såsom förut varit vanligt, låte sig göra att utan vidare anlita vaktmästaren för att vid mer eller mindre fullständigt hinder för direktören att själf förätta sin tjänst ersätta honom, och att det därför vore nödvändigt att för insättande vid behof af vikarier åt fängelsedirektörerna hafva att tillgå ett antal bildade och i fängvårdens tjänst tillräckligt skolade personer. Vål hade styrelsen sökt att i de extra ordinarie tjänstemän, som styrelsen ägde att antaga till biträden hos sig, bilda en rekrytgrupp för fängelsedirektörstjänsterna, men i följd af knappheten af de medel, som vore åt styrelsen anvisade till flitpenningar åt dylika biträden, vore det icke möjligt att kvarhålla sådana i tillräckligt antal för fyllande jämväl af behovet af vikarier vid fängvårdsanstalterna; och om än tjänstgöringen hos styrelsen vore af stor betydelse för utbildning till fängelsestjänst, förvärfvades dock icke därigenom den praktiska vana för dylik tjänst, som borde förut sättas hos fängelsedirektörs vikarie, utan behöfdes härför tillgång till verksamhet i de särskilda fängvårdsanstalterna.

Uti underdånig skrifvelse den 29 september 1903 har fängvårdsstyrelsen, under åberopande af hvad styrelsen sålunda tidigare andragit, i detta ämne vidare anfört följande.

Behovet af kompetentare biträden åt direktörerna vid de mera be-

tydande cellfångelserna hade efter aflåtandet af 1901 års skrifvelse blifvit ännu mera tvingande. Å ena sidan hade det visat sig i hög grad maktpåliggande att få till stånd förberörda rekryteringsmöjlighet, då vid åtskilliga tillfällen under senaste tid svårighet yppat sig för styrelsen att vid ifrågakommande ledigheter anskaffa lämpliga vikarier; å andra sidan hade, sedan i sammanhang med utfärdandet af nya lönestater för föreståndarne och bevakningspersonalen vid rikets cellfångelser Kungl. Maj:t föreskrifvit, att fångarbetet, hvilket hittills drifvits på fängelseföreståndarnes förslag, för framtiden skulle öfvertagas af kronan, de uppgifter, som omfattade ordnandet och öfvervakandet af detta arbete samt redovisningen därför, i hvilka bestyr fängelsevaktmästaren i mån af förmåga biträdde direktören, blifvit vida mer kräfvande än tillföre. Särskildt torde härvid böra bemärkas, att, sedan med det gamla aflöningssystemet äfven aflägsnats hvad som låg i vägen för fångarnas ändamålsenliga fördelning å de olika fångelserna efter kön, strafftid, ålder samt arbets- och yrkesduglighet m. m., de härför lämpliga fångelserna hädanefter måste komma att i sammanhang med deras inordnande i det nya arbetssystemet i ökad omfattning användas till uppsamlande af särskilda fångklasser. Men i samma mån komme ock vid dessa fångelser fordringarna å förvaltningen och å kompetensen hos den person, som där vore direktörens närmaste biträde, att än ytterligare ökas.

Vid nu angifna förhållanden ansåge styrelsen, att åtgärder för afhjälpande af berörda redan år 1901 påvisade behof icke längre kunde uppskjutas. En stor olägenhet vid de ifrågavarande tjänsterna låge i själfva benämningen »vaktmästare». Unge män med de nödiga kvalifikationerna, hvilka i hopp om befordran kunde vara villige att för den åt fängelsevaktmästare anslagna aflöning inträda i befattningen, läte sig gärna därifrån afskräcka genom nämnda titel, hvilken likasom neddroge dem under det lefnadsplan, hvarå deras uppfostran syntes ställa dem. Följaktligen skulle i det angifna syftet mycket vara vunnet, om styrelsen ägde att, ehuru staten anvisade aflöning åt »vaktmästare», i mån af nuvarande vaktmästares afgang eller befordran utnämna efterträdare åt dem vid de mera betydande fångelserna under den i underdåniga skrifvelsen den 27 september 1901 redan föreslagna benämningen »assistenter».

Om ock de göromål, som ålades assistenterna, komme att, efter afskiljande till vaktkonstaplarna af ett eller annat för dessa mera passande bestyr, till väsentliga delar sammanfalla med vaktmästarnes, blefve de dock i förhållande till fångelsernas större betydelse mera omfattande och förenade med större ansvar. Sålunda borde, för att bereda direktörerna tillfälle att mera ägna sig åt den egentliga fångelsestjänsten, åt assisten-

terna uppdragas större andel i ordnandet och tillsynen af arbetena. Och i samma syfte samt för beredande af ändamålsenlig ordning i fråga om arbetsredovisningen och den därmed förenade uppbörd i penningar samt i arbetsmaterialier och verktyg torde bestyret härmed böra helt och hållet öfverlämnas åt assistenten att af honom verkställas under fängelse-direktörens kontroll. Härigenom vunnas, att denna viktiga del af förvaltningen handhades af två därför ansvariga och med fängelsets förhållanden förtrogna personer, hvilka ömsesidigt kontrollerade hvarandra såsom vid ett centralfängelse direktören och kamreraren.

Med hänsyn till den mera maktpåliggande tjänst, som sålunda och jämväl genom ett större deltagande i öfrigt i fängelseförvaltningen skulle tillkomma direktörsassistenterna, fordrade ock billigheten, att deras aflöning sattes något högre än aflöningen till vaktmästarne vid de öfriga cellfängelserna. Då emellertid assistentsysslorna torde böra hållas i någon mån flyttbara, samt, vid det förhållande att de enligt sakens natur blefve öfvergångsbefattningar till direktörstjänster, det icke vore behöfligt att gifva assistent aflöningen i dess helhet den fasthet, som erfordrades för tjänst, hvars innehafvare förutsattes däri nå pensionsåldern, hade styrelsen ansett sig icke böra till uppförande å ordinarie stat ifrågasätta några nya löner till assistenter, utan ville föreslå, att för aflönande af enhvar assistent måtte, jämte den i stat för fängelset anvisade vaktmästare aflöning, få af förslagsanslaget till fångars vård och underhåll utbetalas ytterligare 500 kronor. Härigenom skulle aflöningen till assistenten, åt hvilken jämväl skulle upplåtas den för vaktmästaren afsedda bostad eller i brist på sådan utgå hyres- och vedanslag, uppgå till sammanlagdt 1,600 kronor för år, hvartill för assistent, som i sådan egenskap kvarstode tillräckligt lång tid, komme med vaktmästare aflöningen förenade ålderstillägg å 100 kronor efter fem och ytterligare 100 kronor efter tio år från utnämningen till assistent eller möjligen därförut till vaktmästare.

De sålunda föreslagna assistenternas antal beräknade styrelsen till högst tio. Däri inginge för länsfängelserna i Göteborg och Härnösand, af hvilka enligt senaste Riksdags beslut det förra skulle ombyggas och det senare tillbyggas för att lämna utrymme jämväl för ersättande af centralfängelset å Nya Varfvet, tillsammans två assistenter, som af styrelsen i dess underdåniga förslag om berörda byggnadsföretag beräknats jämte andra befattningshafvande för framtiden erforderliga vid sagda två länsfängelser. Frånräknades dessa bägge assistenter, skulle lönetilläggen från förslagsanslaget för de återstående åtta efter 500 kronor för hvar utgöra tillsammans 4,000 kronor för år. Men enär, i händelse af bifall till nu afgifna förslag till assistenternas aflönande, åt dem icke borde, på

sätt som på grund af nådiga brefven den 5 december 1855 och den 3 december 1861 skedde i fråga om vaktmästarne, utgå gratifikation för berömlig tjänstgöring, skulle härigenom, efter afdrag till gratifikation till åtta vaktmästare efter i medeltal 125 kronor till hvar eller tillhoppa 1,000 kronor, statens ökning i utgift för berörda åtta assistenter i verkligheten vara att beräkna till allenast 3,000 kronor för år.

Hvad fängvårdsstyrelsen sålunda anfört synes mig till fullo ådagalägga, att det skulle vara i flera hänseenden synnerligen fördelaktigt, därest vid de större cellfångelserna kunde anställas biträden åt direktörerna med större kompetens än de nuvarande vaktmästarne. Genom den af fängvårdsstyrelsen föreslagna anordning skulle detta syftemål vinnas utan någon afsevärd kostnad för statsverket och utan att, så vidt jag kunnat finna, därigenom skulle förorsakas någon olägenhet. Jag anser mig därför böra ansluta mig till fängvårdsstyrelsens förslag.»

Det hufvudsakligaste skäl, som till stöd för den gjorda framställningen anförts, är behovet af tjänsteinnehafvare vid fängvården, som, med större kompetens än de nuvarande fängelsevaktmästarne, kunde biträda direktörerna i deras arbeten, vid tillfällig ledighet förrätta deras tjänst samt framdeles rekrytera direktörsgreden.

Till en början har utskottet velat erinra, att förenämnda behof icke framhållits vid den allmänna regleringen af fängvårdens stater, som i sammanhang med förändring af arbetssystemet vid fängvårdsanstalterna ägde rum under 1901, 1902 och 1903 årens riksdagar; och att redan nu besluta ändring af dessa stater, innan vidsträcktare erfarenhet vunnits rörande det nya systemets inflytande på tjänsteinnehafvarnes arbetsbörd, synes icke vara tillrådligt.

Härtill kommer, att den föreslagna utvägen för ifrågavarande behofs tillgodoseende torde komma att medföra vissa olägenheter. Enligt förslaget skulle vid de mera betydande cellfångelserna i mån af de nuvarande vaktmästarnes afgång eller befordran anställas efterträdare åt dem under benämning »assistenter». Dessas bestyr äro visserligen nu afsedda att till väsentliga delar sammanfalla med vaktmästarnes, men sannolikt torde dock assistenternas åligganden af annan art så småningom blifva af den omfattning, att de egentliga vaktmästaregöromålen komme att af dem efter sättas, hvarigenom behof af ökad vaktmästarebiträde skulle komma att framkallas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, anser sig utskottet icke kunna förorda den föreliggande framställningen, utan hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke må vinna Riksdagens bifall.

Öfriga ordinarie anslag.

Ang. öfriga
ordinarie
anslag.

[2.]

2:o) Kungl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för jämnande af hufvudtitelns slutsumma öka det å andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslag till skrifmaterialier och expenser, ved med mera med 95 kronor, i följd hvaraf anslaget, nu utgörande 64,337 kronor, skulle komma att uppgå till 64,432 kronor.

Beträffande öfriga ordinarie anslag har Kungl. Maj:t icke föreslagit någon förändring.

Utskottet hemställer,

att samtliga ordinarie anslag under denna hufvudtitel må i riksstaten för år 1905 upptagas till oförändrade belopp, dock att anslaget till skrifmaterialier och expenser, ved med mera må få till beloppet jämkas i den mån, som för jämnande af hufvudtitelns slutsumma kan finnas erforderligt.

Extra anslag.

Ang. anslag
till lagbered-
ningen.

[3.]

3:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning hemställer utskottet,

att Riksdagen må, för fortsatt uppehållande af lagberedningens verksamhet, å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 50,000 kronor.

Ang. straff-
register.

[4.]

4:o) Kungl. Maj:t har under punkten 4 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen, att för bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning med mera vid

justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

Departementschefen har beträffande detta ärende erinrat, hurusom, alltsedan lagen om straffregister antogs, Riksdagen årligen å extra stat beviljat anslag för bestridande af de utaf tillämpning af nämnda lag föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning med mera vid justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli. Detta anslag hade för etthvar af åren 1901 och 1902 utgått med 3,000 kronor samt höjdes för år 1903 till 3,600 kronor och för år 1904 till 4,000 kronor.

Ehuru göromålen med straffregistrets handhafvande alltjämt vore stadda i stark tillväxt och på grund däraf jämväl sistnämnda anslagsbelopp inom kort torde komma att visa sig otillräckligt, ansåge departementschefen det dock icke vara oundgängligen nödigt att för närvarande påkalla någon ökning i anslaget.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må, för bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning med mera vid justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli, å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

5:o) Under punkten 5 af denna hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till ökad arbetsbiträde åt justitiekanslersämbetet på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 3,500 kronor.

Ang. ökad
arbetsbiträde
åt justitie-
kanslers-
ämbetet.

Departementschefen har erinrat, att, med anledning af de nya göromål, som genom 1901 års lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken pålagts justitiekanslern, sagda års Riksdag till ökad arbetsbiträde åt justitiekanslersämbetet å extra stat beviljat 3,500 kronor; och hade enahanda belopp därefter årligen anvisats. I fråga om detta anslag ansåge departementschefen ingen ändring böra göras.

[5.]

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till ökad arbetsbiträde åt justitiekanslersämbetet på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 3,500 kronor.

Ang. biträde å
nedre justitie-
revisionens
registrators-
kontor.

6:o) Kungl. Maj:t har under punkten 6 af andra hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att till aflönande af ett biträde å nedre justitierevisionens registratorskontor å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 2,700 kronor.

[6.]

Till åberopade statsrådsprotokollet har departementschefen beträffande denna fråga yttrat följande.

Med hänsyn till den ökning i göromålen å nedre justitierevisionens registratorskontor, som komme att blifva en följd af 1901 års lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, hade Kungl. Maj:t föreslagit 1902 års Riksdag, att i den för nedre justitierevisionen fastställda stat finge upptagas aflöning för ytterligare en kanslist. Riksdagen hade emellertid förklarat, att, då tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits om den verkan uti ifrågavarande afseende, som berörda lagändring i verkligheten komme att medföra, det icke syntes lämpligt att redan då inrätta en ny ordinarie befattning, hvadan Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda framställning, å extra stat för år 1903 anvisat 2,700 kronor till bestridande af de utgifter för anställande af ytterligare ett arbetsbiträde vid nedre justitierevisionens registratorskontor, som föranleddes af tillämpning af den nya lagstiftningen om fullföljd af talan.

Vid beslutandet af 1903 års statsverksproposition hade departementschefen beträffande detta anslag anfört, att, ehuru, enligt hvad erfarenheten redan visat, behovet af ett sådant biträde å registratorskontoret otvifvelaktigt komme att blifva konstant, departementschefen likväl, vid det förhållande att frågan om reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden vore föremål för utredning af den af Kungl. Maj:t för sådant ändamål tillsatta kommitté, icke ansåge förslag om ifrågavarande befattnings öfverflyttande å ordinarie stat då böra framställas. I öfverensstämmelse härmed hade Kungl. Maj:t föreslagit 1903 års Riksdag, att till aflönande af omförmälda biträde ett anslag af 2,700 kronor måtte jämväl för år 1904 anvisas å extra stat; och blef denna framställning af Riksdagen bifallen.

Hvad departementschefen sistlidet år sålunda anfört, ägde fortfarande tillämplighet.

I anslutning till Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att Riksdagen må till aflönande af ett biträde å nedre justitierevisionens registratorskontor å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 2,700 kronor.

7:o) Med tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts under punkten 7 af denna hufvudtitel gjorda framställning, får utskottet hemställa,

Ang. krigshof-
rätten.

[7.]

att Riksdagen må för år 1905 till arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter å extra stat anvisa enahanda belopp, som för innevarande och flera föregående år därtill anslagits, eller 3,250 kronor.

8:o) Under punkten 8 af andra hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för uppförande af nya hägnader vid länsfängelset i Gäfle på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 11,080 kronor.

Ang. nya häg-
nader vid läns-
fängelset i
Gäfle.

[8.]

Departementschefen har beträffande denna framställning till åberopade statsrådsprotokollet anfört följande.

»I underdånig skrifvelse den 30 september 1902 hemställde fängvårdsstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen göra framställning om anvisande af extra anslag till uppförande af nya hägnader vid länsfängelset i Gäfle.

Styrelsen bifogade härvid instrument öfver en den 16 juni 1900 i vederbörlig ordning hållen besiktning å sagda fängelse. Enligt hvad denna handling utvisar, funno besiktningsmännen hägnadsplanket på södra sidan af fängelset eller mot Södra Trädgårdsgatan vara bristfälligt samt planket på norra sidan mot Norra Trädgårdsgatan böra såsom odugligt utdömas, hvarjämte besiktningsmännen, under uttalande att, då den yttre hägnaden omkring fängelset i sin helhet syntes mindre lämplig, några kostnader ej borde nedläggas å dess iståndsättande, föreslogo, att helt ny hägnad skulle anordnas såväl å nämnda båda sidor som å den östra sidan mot Skepparegatan. Kostnaderna beräknades af besiktningsmännen för hägnad af sten till 12,700 kronor och för hägnad af trä till 10,500 kronor; och förklarade besiktningsmännen att, då hägnad af sten måste anses för sitt ändamål lämpligare samt därtill komme, att trähägnad kunde medföra eldfara för fängelset, som vore beläget i oreglerad med tätt liggande trähus bebyggd stadsdel, de tillstyrkte att hägnad af sten uppfördes.

Under åberopande af hvad sålunda vid besiktningen förekommit meddelade fängvårdsstyrelsen uti förenämnda skrifvelse, att såväl fänggårdarna vid ifrågavarande fängelse, hvilka lågo utanför fängelsets västra gavel, som äfven den yttre hägnaden å denna sida ännu vore i tillfredsställande skick; att den yttre hägnaden mot Södra Trädgårdsgatan till största del utgjordes af ett dubbelt träplank af den höjd och konstruktion, som hittills brukats vid fängelserna, medan däremot hägnaderna mot Norra Trädgårds-

gatan och Skepparegatan endast vore vanliga låga och enkla plank, som ingalunda lämpade sig som yttre hägnad vid ett fängelse; att beträffande stängslet mot Skepparegatan, hvilket hade en längd af 68 meter, vidare förekomme, att underhållsskyldigheten därpå åläge Gäfle stad, som genom nådigt bref den 1 juni 1850 såsom villkor för upptagande å kronans mark af denna gata förbundits att bekosta och för framtiden underhålla passande stängsel, där sådant i anseende till samma gatas anläggning blefve omkring kronans tomter erforderligt; att, i anledning härpå och då staden på grund af nämnda nådiga bref icke torde hafva skyldighet att vid Skepparegatan hålla annat än vanligt passande tomtstängsel, styrelsen, sedan fråga uppstått om fängelsetomtens omgifvande med stenmur, låtit genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet inleda underhandlingar med staden angående fångvårdens öfvertagande af berörda stängselnskyldighet mot ersättning därför af staden; samt att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande underrättat styrelsen, dels att stadsfullmäktige förklarar sig villige att för stadens frilösande för all framtid från nämnda skyldighet, som i stället skulle öfvertagas af fångvården, till denna betala i ett för allt 1,620 kronor, dels ock att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge utsikt ej förefinnas för ärendets ordnande på gynnsammare villkor.

Vidare anförde fångvårdsstyrelsen i berörda skrifvelse, att styrelsen, som vid inledande af underhandlingarna med staden uppskattat priset för stadens befriande från ofvannämnda skyldighet till vid pass 2,000 kronor, ville uttala sig för att, i den händelse ny hägnad kring fängelsetomten medgäfvos, stadens ofvanberörda af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkta erbjudande måtte af Eders Kungl. Maj:t antagas, samt att styrelsen på de i besigtningssinstrumentet upptagna skäl och med hänsyn till den mindre afsevärda kostnadsskillnaden för hägnadens uppförande af sten och af trä, förordade, att sten därtill valdes, i hvilket fall den beräknade kostnaden efter afdrag af berörda 1,620 kronor skulle uppgå till 11,080 kronor.

Med hänsyn till de betydliga anslag för andra fångvårdens behof, som vid 1903 års riksdag måste begäras, föranledde fångvårdsstyrelsens ifrågavarande hemställan icke någon framställning till sagda Riksdag. Styrelsen har med anledning härpå i skrifvelse den 29 sistlidne september förnyat sin hemställan i ämnet och därvid åberopat hvad i 1902 års skrifvelse blifvit anfördt.

Af hvad i ärendet förekommit finner jag det framgå, att nya hägnader vid ifrågavarande fängelse äro af behovet påkallade äfvensom att hägnaderna lämpligast böra uppföras af sten. Lika med fångvårdsstyrelsen anser jag ock, att den Gäfle stad åliggande skyldighet att hålla stängsel vid Skepparegatan endast kan afse vanligt tomtstängsel och ej stängsel af

den beskaffenhet, som erfordras kring ett fängelse; och torde vid sådant förhållande högre ersättning för skyldighetens aflösande, än staden erbjudit, icke stå att vinna. För betäckande af den återstående beräknade kostnaden för hägnaderna 11,080 kronor är det nödigt att, på sätt fängvårdsstyrelsen föreslagit och i enlighet med hvad vid flera föregående tillfällen skett i fråga om utgifter för liknande ändamål, särskildt anslag å extra stat anvisas. Det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till vård och underhåll af läns- och kronohäkten kan nämligen, oaktadt detsamma af sistlidne Riksdag höjdes från 30,000 till 40,000 kronor, icke lämna tillgång till bestridande af utgifter af sådan art som de ifrågavarande. Anslagets otillräcklighet i sådant hänsende framgår otvetydigt af den utredning, som vid framställningen om dess ökande förebragtes, och vitsordades afven af sistlidne Riksdag, som å extra stat anslog medel till fänggårdars uppförande.»

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer,

att Riksdagen må, för uppförande af nya hägnader vid länsfängelset i Gäfle på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 11,080 kronor.

9:o) Kungl. Maj:t har under punkten 9 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1905 bevilja till byggnader och reparationer samt yttre och inre inventarier m. m. vid tvångsuppfostringsanstalten å Bona 210,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af detta belopp under innevarande år förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad som kunde finnas erforderligt, till aflöningar åt tjänstemän och betjänte vid samma anstalt, högst 17,750 kronor; samt till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m., förslagsvis, 13,000 kronor.

Ang. tvångsuppfostringsanstalten å Bona.

[9.]

I fråga om dessa anslagsbehof har departementschefen anført följande.

»I sammanhang med antagandet af de nya lagbestämmelserna rörande tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare medgaf 1902 års Riksdag, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, att vissa delar af den i Östergötlands län belägna kronodomänen Bona finge från och med den 14 mars 1904 upplåtas till anordnande af en utaf staten upprättad tvångsuppfostringsanstalt för etthundra elever.

I nådig proposition till samma Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t,

att för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af fångvårdsstyrelsens biträdande arkitekt hofintendenten G. Lindgren upprättadt, å propositionen bifogade ritningar såsom alternativ A betecknad förslag, af en ekonomibyggnad och två elevbyggnader för en tvångsuppfostringsanstalt å sagda kronodomän och för utförande af de för anstalten erforderliga planerings-, väg- och hägnadsarbeten måtte beviljas ett anslag af 395,000 kronor och däraf på extra stat för år 1903 anvisas 136,000 kronor. Enligt berörda såsom alternativ A betecknade förslag beräknades kostnaden för vardera af två elevbyggnader till 120,000 kronor, för ekonomibyggnaden till 145,000 kronor samt för planering, vägar och hägnader till 10,000 kronor. Det belopp, som begärdes på 1903 års stat, utgjorde — förutom 3,500 kronor af det ifrågasatta anslaget för planering, vägar och hägnader — halfva kostnaden för den ena elevbyggnaden och för ekonomibyggnaden. Dessa båda byggnader skulle nämligen vara färdiga till 1905 års början, då den nya lagstiftningen om tvångsuppfostran träder i kraft och anstalten således måste kunna tagas i bruk, hvaremot den återstående elevbyggnaden icke ansågs erforderlig under första året af anstaltens verksamhet.

Med förklarande, att Riksdagen icke funnit något att erinra mot det till byggnader med mera af Eders Kungl. Maj:t då begärda beloppet, beviljade Riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, på extra stat för år 1903 till byggnader m. m. för en tvångsuppfostringsanstalt å kronodomänen Bona 136,000 kronor.

På sätt redan vid propositionens beslutande af dåvarande departementschefen framhållits, borde före det definitiva fastställandet af ritningar till de nya byggnaderna en omarbetning af vissa delar af det såsom alternativ A betecknade förslaget äga rum. Med anledning häraf och då det jämväl i öfrigt var nödigt, att särskida personer förordnades att omhändera anordnandet af den nya anstalten, behagade Eders Kungl. Maj:t jämlikt nådiga beslut den 10 och den 24 oktober 1902 uppdraga åt före detta presidenten Per Samuel Ludvig Annerstedt, hemmansägaren Hans Andersson i Nöbbelöf och kontraktsprosten August Theodor Pettersson, bland annat, dels att låta i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts omförmälda af Riksdagen bifallna framställning upprätta ritningar och kostnadsförslag till två elevbyggnader och en ekonomibyggnad vid ifrågavarande anstalt jämte förslag till de öfriga anordningar vid anstalten, som kunde finnas erforderliga, samt underställa dessa ritningar och förslag Eders Kungl. Maj:ts pröfning, dels ock att, efter det ritningar och förslag blifvit af Eders Kungl. Maj:t godkända, låta i öfverensstämmelse därmed på entreprenad utföra arbetena med sådan skyndsamhet, att anstalten kunde vara

färdig att tagas i bruk den 1 januari 1905. Sedan de sålunda utsedde delegerade före början af 1903 års Riksdag anmält, att granskningen af upprättade ritningar och kostnadsförslag då ännu icke hunnit afslutas, men att kostnaden för ifrågavarande byggnader kunde hållas inom det i förenämnda alternativ A angifna belopp, föreslog Eders Kungl. Maj:ts sagda Riksdag att af kostnaderna för nämnda byggnader samt ofvanberörda planerings-, väg- och hägnadsarbeten bevilja enahanda belopp som det å 1903 års stat anvisade. Med bifall till denna framställning anvisade Riksdagen å extra stat för år 1904 till byggnader med mera vid ifrågavarande tvångsuppfostringsanstalt ett belopp af 136,000 kronor.

Emellertid hade ofvanbemalde delegerade med underdånig promemoria den 6 februari 1903 till Eders Kungl. Maj:ts pröfning ingifvit af hofintendenten Lindgren omarbetade ritningar och kostnadsförslag till byggnader vid anstalten. Vid omarbetningen hade förutom andra ändringar vidtagits den anordning, att vissa enligt det äldre förslaget i ekonomihuset inrymda lägenheter förlagts till en särskild byggnad, ångpannehuset eller bryggghuset.

I fråga härom anförde delegerade i den underdåniga promemorian följande.

En genomgripande förändring i anordningarna inom ekonomibyggnaden hade i de omarbetade ritningarna vidtagits genom bortflyttningen af ångpanne- och maskinrummet samt tvättstugan från bottenvåningen i denna byggnad till en på något afstånd därifrån belägen särskild byggnad. I följd af grundens beskaffenhet och belägenheten i öfrigt af de platser, hvilka lämpligast kunde ifrågasättas för elev- och ekonomibyggnaderna, kunde efter vunnen upplysning af delegerades biträdande arkitekt, hofintendenten Lindgren, en sådan förflyttning äga rum, utan att kostnaderna i dess helhet för nu ifrågavarande byggnader förökades eller det för dessa beräknade byggnadsanslag öfverskredes. Icke heller föranleddes däraf, efter hvad en inom uppvärmningstekniken särskildt sakkunnig ingenjör upplyst, några olägenheter för genomförandet af det af honom förordade uppvärmningssystemet för elev- och ekonomibyggnaderna; och hade samme ingenjör därjämte intygat, att den förlust af värme, som kunde uppstå vid en ordentligt utförd ledning af ånga från det särskilda ångpannehuset till ekonomibyggnaden, icke komme att uppgå till något afsevärdt belopp. Vid sådant förhållande och då genom bortflyttningen af ångpannan och tvättstugan till en särskild byggnad vunnes icke blott den afsevärda fördel att i ekonomibyggnaden kunde, på sätt i propositionen till 1902 års Riksdag framhållits såsom önskvärdt, upptagas sjukvårdsafdelningen och cellafdelningen, utan äfven efter delegerades uppfatt-

ning en synnerligen lämplig anordning af öfriga lokaler i ekonomibyggnaden, tvekade delegerade icke att förorda, att i öfverensstämmelse med de omarbetade ritningarna ångpannan och tvättstugan förlades i en särskild byggnad.

Beträffande inredningen af elevbyggnaderna yttrade delegerade, att enligt den omarbetade ritningen skulle i hvardera elevbyggnaden båda sofsalarna komma att ligga en trappa upp, afskilda från hvarandra genom vaktrummet och med skilda ingångar från byggnadens gafflar. Hvarje sofsal skulle blifva afdelad i två afdelningar, hvardera för 12 elever, utan någon som helst förbindelse afdelningarna emellan nattetid. Genom vakttrummet förläggning emellan sofsalarna kunde, oaktadt nyssnämnda särskiljande, af en tillsyningsman utöfvas en fullt effektiv tillsyn öfver samtliga fyra afdelningar i byggnaden. Å nedra bottnen inrymdes två dagrum — ett för hvarje sofsals elever — med ingång från hvar sin af byggnadens gafflar, och funnes vid hvarje dagrum ett tjänsterum, hvare elev kunde inkallas för samtal med lärare, tillsyningsman, afdelningsföreståndare eller anstaltens direktör m. fl., samt ett förrådsrum och ett torkrum för elevernas under arbete nedvätta persedlar. I byggnadernas midt voro förlagda två bostadslägenheter, den ena å 3 rum och kök för föreståndaren för den afdelning, som vore inrymd i byggnaden, och den andra å 2 rum och kök för en tillsyningsman. Ingången till bostadslägenheterna vore upptagen å byggnadernas midt, helt och hållet skild från uppgångarna å gafflarna till elevernas sofsalar och dagrum. Det område, som befunnes omedelbart utanför ingången till bostadslägenheterna, förutsattes blifva afstängdt och jämte ett motsvarande afstängdt område vid midten af byggnaden på motsatta sidan komma att uteslutande disponeras af bevakningspersonalen. De sålunda afstängda områdena, hvilka eleverna icke skulle hafva rättighet att beträda, utgjorde följaktligen för elever från olika sofsalar ett hinder att komma i beröring med hvarandra under vistelsen ute i elevbyggnadernas närhet. Genom den anordning, som elevbyggnaderna sålunda komme att erhålla, skulle för hvarje afdelning af 24 elever åstadkommas såväl under natten som under den från arbete fria tiden om dagen lika fullständig isolering från öfriga afdelningar, som om särskild byggnad för hvarje sådan afdelning blifvit uppförd.

Vidare erinrade delegerade, att den upprättade ritningen för elevbyggnader vore uppgjord för ett antal af 48 elever, men att vid uppförandet af den andra elevbyggnaden borde iakttagas, att utrymme däri bereddtes för 52 elever.

Uti de omarbetade kostnadsförslagen upptagas kostnaderna för hvardera elevbyggnaden till 103,000 kronor, för ekonomibyggnaden till 132,500

kronor, för ångpannehuset till 32,000 kronor, för uppförande af en ångskorsten till 3,200 kronor och för ångpanneanläggning till 11,300 kronor. Sammanlagda kostnaden, 385,000 kronor, är således densamma som i ofvannämnda alternativet A upptogs för bägge elevbyggnaderna och ekonomibygnaden.

Sedan öfver ifrågavarande omarbetade ritningar och kostnadsförslag utlåtande inhämtats från öfverintendentensämbetet, som därvid endast framställt ett par smärre anmärkningar, blefvo berörda ritningar och förslag med de af öfverintendentensämbetet däri förordade ändringar den 27 februari 1903 af Kungl. Maj:t godkända. På delegerades framställning har Kungl. Maj:t sedermera jämväl godkänt upprättade ritningar och förslag angående värmeledning i ångpannehuset, ekonomibygnaden och den ena elevbyggnaden. Det hufvudsakliga uppförandet af nämnda tre byggnader äfvensom införandet af ångpanneanläggning och värmeledning samt uppförandet af ångskorstenen hafva upplåtits på entreprenad mot entreprenadsummor, som icke synas öfverstiga hvad i kostnadsförslagen blifvit för dessa arbeten beräknadt. Arbetet med de tre nämnda byggnadernas uppförande hade i sistlidne december månad fortskridit så långt, att grunden till samtliga byggnaderna var färdig och tegelmurningen påbörjad.

Den återstående i kostnadsförslaget jämväl afsedda elevbyggnaden, hvilken uppförande ännu ej påbörjats, har, såsom förut nämnts, ej ansetts erforderlig under anstaltens första verksamhetsår. Då densamma emellertid med säkerhet torde komma att behövas redan under andra året, måste den vara fullständigt uppförd i början af år 1906. Vid sådant förhållande är erforderligt, att på 1905 års stat anvisas hela det ännu icke beviljade beloppet, 123,000 kronor, af de enligt förslaget till 395,000 kronor beräknade kostnaderna för samtliga nu nämnda byggnader samt för planerings-, väg- och hägnadsarbeten. Med hänsyn därtill att den återstående elevbyggnaden, om den skall blifva färdig till angifna tiden, måste påbörjas under år 1904 samt att öfriga här afsedda arbeten skola vara afslutade till 1905 års ingång, torde det blifva nödigt att redan under innevarande år använda en del af det belopp, som nu begäres.

Utom förenämnda byggnader behövas emellertid för anstalten jämväl andra nybyggnader äfvensom omändring af äldre vid Bona befintliga hus.

Redan uti den omförmälda promemorian den 6 februari 1903 anförde delegerade, att uppförandet af de bägge elevbyggnaderna, såsom då föreslagits, på så långt afstånd från hvarandra, att ett fullständigt särskiljande af eleverna från hvardera byggnaden utom under arbetet kunde låta sig genomföras, förutsatte för nödig kontroll under elevernas vistelse ute under fritid att på lämpligt afstånd från hvardera elevbyggnaden uppfördes en

mindre byggnad, innehållande bostadslägenhet för en förman. Enligt delegerades anmodan har deras biträdande arkitekt sedermera upprättat ritningar och kostnadsförslag till en förmansbostad af trä, innehållande en lägenhet om två rum och kök. Enligt detta förslag uppgår kostnaden för en dylik byggnad till 5,500 kronor, hvarifrån dock afgår värdet af på platsen befintligt äldre virke, som kan för byggnaden användas, så att förslaget slutar å 5,000 kronor. I underdånig promemoria den 15 sistlidne december, med hvilken delegerade öfverlämnat ifrågavarande ritning och kostnadsförslag, hafva delegerade emellertid meddelat, att uti ett ingifvet anbud kostnaden för uppförandet af en sådan byggnad upptagits till 4,280 kronor; och ansågo delegerade därför, att kostnaden för dessa byggnader kunde beräknas till 4,500 kronor för hvarje eller till 9,000 kronor för bägge.

I sistberörda promemoria hafva delegerade vidare anført, att uti befintliga byggnader kunde beredas, i hufvudbyggnaden vid Bona bostadslägenhet för anstaltens direktör tillika med hans kontor och räkenskapskontoret samt i boningshuset vid det till Bona hörande hemmanet Tryfall och i tre arbetarebostäder vid Bona bostadslägenheter för predikant, andre lärare, bokhållare, maskinist, tre förmän och två jordbruksarbetare, hvarjämte i andra byggnader vid egendomen kunde anordnas bostäder för en förman och för öfriga jordbruksarbetare. För landtbruksinspektoren kunde däremot icke beredas bostadslägenhet i någon redan befintlig byggnad. Vid sådant förhållande hade delegerade anmodat sin biträdande arkitekt att uppgöra ritning och kostnadsförslag till en byggnad, afsedd att innehålla bostadslägenhet om fem rum och kök för landtbruksinspektoren, och skulle enligt detta förslag kostnaden för en sådan byggnad af sten uppgå till 20,000 kronor.

Därjämte hafva delegerade meddelat, att för reparation af boningshuset vid Tryfall och af ofvannämnda tre arbetarebostäder vid Bona samt dessa byggnaders inredning till bostäder för befattningshafvande vid anstalten erfordrades, enligt af biträdande arkitekten upprättade kostnadsförslag, ett belopp af 8,000 kronor, samt att till omändring af logbyggnaden vid Bona äfvensom ändring och reparation af det för närvarande oanvändbara tröskverket därstädes behöfdes, enligt af delegerade jämte biträdande arkitekten vid besök å platsen gjord besiktning, ett belopp af 1,500 kronor.

Enligt den af delegerade sålunda lämnade utredning skulle följaktligen, utöfver anslaget till elevbyggnaderna, ekonomibyggnaden och ångpannehuset, till nybyggnader vid anstalten och reparationer af där befintliga äldre byggnader erfordras tillhopa 38,500 kronor. Att dessa af delegerade

rade föreslagna nybyggnader och reparationer äro för anstalten nödiga torde icke kunna bestridas. I fråga om kostnadsbeloppen synes mig intet annat vara att erinra, än att kostnaden för inspektorsbostaden förefaller väl hög. Det kan därför ifrågasättas, huruvida ej denna byggnad för besparings vinnande borde uppföras af trä. Då emellertid, enligt hvad upprättadt kostnadsförslag för en byggnad af dylikt material gifver vid handen, den minskning i kostnad, som därigenom skulle ernås, uppgår till endast 5,000 kronor, torde det, med hänsyn till den större varaktigheten hos en byggnad af sten, ej vara skäl att härutinnan frångå delegerades förslag.

Då nu omförmälda nybyggnader och reparationer delvis böra vara färdiga till den tid, då anstalten skall träda i verksamhet, måste en del af det beräknade kostnadsbeloppet användas redan under innevarande år.

De delar af kronodomänen Bona, som enligt hvad förut nämnts skola från den 14 mars 1904 upplåtas till anordnande af tvångsuppfostringsanstalten, utgöras af hemmanen $\frac{1}{4}$ mantal Bona med skattetorget Kostenshult, $\frac{1}{4}$ mantal Dansbränna, $\frac{1}{2}$ mantal Frängsjö, $\frac{1}{2}$ mantal Bockfall, $\frac{1}{4}$ mantal Eldsbränna eller Tryfall och $\frac{1}{2}$ mantal Ubbelsby; dock skall den till dessa fastigheter hörande skogsmarken tills vidare, intill dess Eders Kungl. Maj:ts kan finna godt annorlunda bestämma, förvaltas af domänstyrelsen. Återstående delen af fastigheterna innefattar en åkerareal af omkring 250 tunnland. Enligt Eders Kungl. Maj:ts den 27 sistlidne november lämnade medgifvande kommer häraf hemmanet Ubbelsby med ett område af omkring 26 tunnland åker att utarrenderas på fem år, hvaremot hela den öfriga åkerarealen är afsedd att brukas direkt af anstalten.

Kostnaderna för anskaffande af de för jordbrukets bedrivande nödiga kreatur och öfriga inventarier hafva delegerade beräknat på följande sätt:

till inköp af 6 par hästar efter gängse pris i orten à 800 kronor paret	kronor	4,800
till maskiner och redskap	»	4,200
samt, då tillgången å beten vid egendomen är fullt tillräcklig för uppsättning redan under instundande vår af det antal kor, som måste anses utgöra minimiantalet å egendomen, och tiden omkring den 14 mars är för inköpet den lämpligaste, till inköp af 30 stycken kor à 200 kronor	»	6,000

Summa kronor 15,000

Vidare hafva delegerade ansett, att för anskaffande af vårutsäde, gödningsämnen och foder är erforderligt ett belopp af sammanlagdt 6,500 kronor, nämligen till inköp af vårutsäde, bestående af 1,500 kilogram vårsäd, 40 tunnor potatis och 800 kilogram gräsfrö och rotfruktsfrö, 3,400 kronor, till inköp af artificiella gödningsämnen 900 kronor samt till inköp af foder 2,200 kronor; och hafva delegerade beträffande sistnämnda post erinrat, att afträdande arrendatorn icke har skyldighet att aflämna något foder, hvadan det är nödigt att för dragare och kor anskaffa foder, intill dess de kunna utsläppas å bete.

Enligt hvad delegerade meddelat har förutvarande ägaren af Bona till inlösen hembjudit åtskilliga honom tillhörande, i verkstäderna vid Bona kvarlämnade maskiner, nämligen:

i snickeriverkstaden: 1 universalhyfvelmaskin, 1 bandsåg, 1 träsvarf och 1 gummirem,

i mekaniska verkstaden: 1 gängskärningssvarf, 1 järnsvarf, 1 hyfvelmaskin, 1 bormaskin, 1 smärgelmaskin och 1 takaxel samt

i ångsågen: 1 hyfvelmaskin och 1 spånsåg.

På anmodan af delegerade har ingenjören Ivar Rosén värderat dessa maskiner och därvid enligt föredt värderingsinstrument uppskattat dem till sammanlagdt 4,455 kronor. Delegerades biträdande arkitekt, som jämväl afgifvit yttrande härutinnan, har anfört bland annat, att enligt hans och värderingsmannens gemensamma åsikt de två i ångsågen befintliga maskinerna äro af mycket god beskaffenhet och så godt som nödvändiga för anstaltens framtida underhåll.

Med åberopande häraf hafva delegerade i denna del vidare anfört, att jämväl öfriga maskiner vore af beskaffenhet att kunna med fördel användas vid elevernas arbete i snickeriverkstaden och den mekaniska verkstaden samt följaktligen komme att väsentligt bidra till möjliggörandet af en lämplig undervisning åt elever, hvilka ägde anlag för snickeri eller metallarbetareyrket men saknade fallenhet för jordbruksarbete. De af den sakkunnige värderingsmannen maskinerna åsatta värdena syntes enligt hvad delegerade inhämtat skäligen; och hemställde delegerade därför, att till inlösen af samtliga ifrågavarande maskiner måtte anvisas 4,455 kronor.

Beträffande kostnaderna för uppsättning af inre inventarier i de tre nu under uppförande varande byggnaderna hafva delegerade uppgjort följande beräkning:

Sängar och sängkläder för 50 elever med iakttagande, att halm användes såsom stoppning i madrasser och kuddar,	
å 25 kronor för hvarje elev	kronor 1,250
	<hr/>
	Transport kronor 1,250

	Transport kronor	1,250
inventarier i boxarna	»	350
bord, bänkar och skåp i matsal, dagrum, skolsalar samt samlingsalen, beräknade för 50 elever	»	2,000
möbler till 18 rum dels i ekonomibyggnaden och dels i elevbyggnaden samt nödiga sängkläder åt husmodern m. fl.	»	4,000
sjukvårdsutredning för 9 sjukplatser samt för sjukvårdaren	»	1,500
inventarier i kök, bageri och tvättstuga	»	1,000
skålar och fat för eleverna, knifvar, gafflar och skedar samt duktyg, porslin och glas i och för mathållning åt viss del af personalen	»	700
böcker och undervisningsmateriel	»	500
telefonledning emellan de särskilda bostäderna för befatt- ningshafvande vid anstalten, hvilken anläggning för di- sciplinens upprätthållande är behöflig	»	2,000
till oförutsedda utgifter	»	1,000
	Summa kronor	14,300

I fråga om belysningen i sistberörda tre byggnader hafva delegerade tillstyrkt införandet af elektrisk belysning och såsom skäl därför hufvudsakligen anfört, att sådan belysning ur bevakningens synpunkt vore obetingadt att föredraga framför hvarje annat belysningssätt och jämväl vore ekonomiskt fördelaktigt, då, såsom vid Bona vore fallet, på stället finnes vattenkraft att tillgå.

Till utredning härutinnan hafva delegerade åberopat dels en på deras föranstaltande af förutnämnde ingenjören Rosén, hvilken vore särskildt sakkunnig i ämnet, uppgjord beräkning af kostnaderna för elektrisk belysningsanläggning i dessa tre byggnader och dels ett af delegerades biträdande arkitekt afgifvet yttrande. I sagda kostnadsberäkning äro kostnaderna upptagna till 10,600 kronor. Håri ingå dock två poster, som af biträdande arkitekten och delegerade ansetts onödiga, nämligen 200 kronor till yttre belysning och 3,300 kronor till ett ackumulatorsbatteri såsom reserv. Rörande behovet af detta batteri har biträdande arkitekten, med hvilken delegerade instämt, anfört, att en dylik reserv blefve dyrare än att som reserv använda fotogenbelysning samt att, då reservbehovet snarare torde inträda genom åverkan på ledningsnätet än genom fel i maskineriet, fotogenbelysning med t. ex. transportabla luxlampor vore afgjort att föredraga framför batteriet, som vore alldeles onyttigt i händelse af

åverkan å hufvudledningen. Efter afdrag af berörda två poster och med tillägg af kostnaden för inlösen af en äldre vid Bona befintlig nyligen reparerad likströmsdynamomaskin, som vore för anläggningen nödig och värderats till 350 kronor, skulle kostnaden för anläggningen uppgå till 7,450 kronor.

Biträdande arkitekten har i sitt yttrande vidare anfört bland annat, att vid jämförelse med fångvårdsinrättningarna torde kunna antagas, att den nu under byggnad varande delen af anstalten, i händelse den skulle belysas med fotogen, komme att draga en årlig kostnad af minst 500 kronor, hvilket motsvarade cirka 7 procent af anläggningskostnaden för elektrisk belysning. Denna ränta vore fullt tillräcklig för anläggningens underhåll och amortering på 19 år, och då en väl utförd anläggning af detta slag kräfde föga underhåll och kunde beräknas stå i fullt tjänstbart skick i 25 à 30 år, vore detta belysningssätt enligt arkitektens mening ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt.

Med stöd af den förebragta utredningen hafva delegerade hemställt, att för införande af elektrisk belysning i de byggnader, som nu äro under uppförande vid Bona, och inköp af en vid Bona befintlig äldre dynamo måtte anvisas 7,450 kronor.

Vid granskning af hvad i ärendet förekommit har jag icke funnit något att erinra mot hvad delegerade, enligt hvad nu blifvit omförmäldt, föreslagit beträffande inköp af kreatur och andra jordbruksinventarier samt vårutsäde med mera, inlösen af hembjudna maskiner, anskaffande af inre inventarier samt införande af elektrisk belysning. Hvad särskildt angår den i sistberörda hänseende gjorda framställningen tillåter jag mig framhålla, att med hänsyn till de vid Bona rådande förhållanden elektrisk belysning där icke torde ställa sig dyrare än annat belysningssätt samt att vid en anstalt af sådan beskaffenhet som den ifrågavarande användandet af elektrisk belysning uppenbarligen medför betydande fördelar.

Då, såsom förut nämnts, jordbruket skall drivas för anstaltens räkning från den 14 instundande mars och anstalten skall träda i verksamhet med början af nästa år, är det tydligen nödigt, att de belopp, som erfordras för nu omförmälda ändamål, äro tillgängliga redan under innevarande år.

Enligt hvad i ärendet blifvit utredt synes det sålunda erforderligt att för anstaltens bebyggande och utrustning på 1905 års stat begära följande belopp:

återstoden af den till 395,000 kronor beräknade kostnaden för uppförande af två elevbyggnader, ekonomibyggnad och ångpannehus samt

för erforderliga planerings-, väg- och hägnadsarbeten eller	kronor 123,000:—
för uppförande af ytterligare nybyggnader vid anstalten och reparationer å äldre där befintliga hus	» 38,500:—
» inköp af kreatur och öfriga jordbruksinventarier ..	» 15,000:—
» inköp af vårutsäde, gödningsämnen och foder	» 6,500:—
» inlösen af vissa utaf förutvarande ägaren af Bona hembjudna maskiner	» 4,455:—
» anskaffande af inre inventarier till de tre nu under uppförande varande byggnaderna	» 14,300:—
» införande af elektrisk belysning i samma byggnader	» 7,450:—

eller tillsammans kronor 209,205:—,

hvilket belopp torde böra afrundas till 210,000 kronor.

Hvad härefter angår frågan om den för anstalten erforderliga personal, tillåter jag mig till en början erinra, att Eders Kungl. Maj:t på framställning af delegerade berättigat dem att för tiden från den 1 nästkommande februari till den 14 mars 1905 antaga en landbruksinspektör mot en aflöning af 150 kronor i månaden äfvensom att för instundande brukningsår anställa nödigt antal arbetare för jordbruket. Aflöningen till desse sistnämnde synes böra såsom en driftkostnad utgå af egendomens afkastning, hvaremot inspektörens aflöning från och med 1905 års början torde böra uppföras å anstaltens stat.

I fråga om den öfriga personalen och aflöningen för denna hafva delegerade anfört:

»Den för tvångsuppfostringsanstalten erforderliga personal — med frånseende af den arbetspersonal, som erfordras för skötseln af landbruks-egendomen — torde med ledning af den erfarenhet, som vunnits vid likartade anstalter, böra upptagas till

- 1 direktör,
- 1 predikant och förste lärare,
- 1 andre lärare,
- 2 afdelningsbefälhafvare,
- 1 bokhållare,
- 1 maskinist och eldare,
- 8 förmän, tjänstgörande tillika, en som sjukvårdare och de öfriga såsom arbetsledare i något af yrkena jordbruk, trädgårdsskötsel, snickeri, smide, skrädderi, skomakeri eller måleri,
- 1 husmoder med nödigt biträde.

Läkarevården vid anstalten torde kunna bestridas af någon läkare i orten mot arfvode.

Med hänsyn till nödvändigheten af en effektiv bevakning jämväl under elevernas fritid och om natten kan antalet förmän icke sättas lägre än det ofvan angifna. Förrän den andra elevbyggnaden blifvit uppförd och tagen i bruk, erfordras likväl icke tillsättande af andre läraren, en afdelningsbefälhafvare och 4 förmän.

Vidkommande löneförmånerna för befattningshafvande vid anstalten afvensom för landtbruksinspektoren synes, i öfverensstämmelse med hvad för likartade befattningar är beviljadt och med iakttagande, att aflöningsförmånerna för direktören, därest utsikt skall finnas att erhålla för platsen lämplig person, icke kunna sättas lägre än de löneförmåner, hvilka framstående tjänstemän inom fångvården kunna hysa förhoppning att uppnå samt att arfvode till predikanten och förste läraren upptages till likhet med hvad enligt kungl. brevet den 20 maj 1898 pastorn vid centralfängelset å Långholmen fått uppbara, förenämnda tjänstemäns löneförmåner böra bestämmas sålunda:

	Lön.	Tjänstgöingspenningar.	Arfvode.	Summa.	Ålderstillägg.	
					efter 5 år.	efter 10 år.
direktören	2,500	1,500	—	4,000	500	500
predikanten och förste läraren	—	—	2,400	2,400	—	—
andre läraren	1,200	—	—	1,200	200	200
1 afdelningsbefälhafvare	1,000	600	—	1,600	200	200
bokhållaren	—	—	1,200	1,200	—	—
1 förman	450	400	—	850	75	75
husmodern, jämte fri kost	300	200	—	500	50	50
maskinisten	550	400	—	950	75	75
läkaren	—	—	500	500	—	—
landtbruksinspektoren	1,200	600	—	1,800	200	200

Därtill kommer för samtliga befattningshafvande med undantag af läkaren fri bostad och vedbrand.

I fråga om åtnjutande af ålderstillägg synas vanliga villkor böra stadgas; dock att direktören och afdelningsbefälhafvare böra vara berättigade att vid beräkningen af tjänstetid för rättigheten till ålderstillägg räkna sig till godo jämväl föregående tjänstetid såsom innehafvare af annan befattning i statens tjänst. Då organisationen af tvångsuppfostningsanstaltens personal med nödvändighet måste vara sådan, att till nämnda befattningar icke med någon större sannolikhet framdeles kunna påräknas lämpliga sökande bland redan anställda befattningshafvande vid anstalten, synes en sådan rättighet böra stadgas för erhållande af sådana sökande bland tjänstemän stående utom anstalten.

Pensionsåldern torde böra bestämmas: för direktören, afdelningsbefälhafvare, förmän och maskinisten samt husmodern till 60 år med en tjänstgöringstid af minst 20 år samt med skyldighet att afgå vid fyllda 65 år.»

Beträffande antalet af de för anstalten erforderliga tjänstemän och betjante ansluter jag mig till hvad delegerade sålunda uttalat. Ej heller har jag något att erinra mot de föreslagna löneförmånerna.

Hvad särskildt angår aflöningen för direktören synes denna upptagen till det lägsta belopp, som förhållandena medgifva. Direktörsbefattningen vid en anstalt sådan som den ifrågavarande ställer tydligen mycket stora kraf på sin innehafvare, och vill man verkligen med anstalten vinna det gagn, som därmed åsyftas, är det första villkoret att man för denna befattning lyckas förvärfva en därför lämplig person. Vid sådant förhållande ligger det stor vikt på att aflöningen är tillräcklig, och under alla omständigheter synes den, såsom delegerade ock framhållit, icke böra sättas lägre än de löneförmåner, som tjänstemän vid fångvårdsanstalterna kunna uppnå. I detta afseende må här erinras, att direktörerna vid de största centrala fångvårdsanstalterna hafva samma löneförmåner som de för ifrågavarande befattning föreslagna samt att vid de öfriga centrala anstalterna och vid de större länsfängelserna direktörerna åtnjuta 3,500 kronor förutom ålderstillägg.

Ehuru således den af delegerade föreslagna organisationen synes kunna godkännas, torde det dock icke vara tillrådligt att redan nu definitivt fastslå densamma genom att uppföra några befattningar vid anstalten på ordinarie stat, utan lär det vara lämpligast att tills vidare, till dess tillräcklig erfarenhet vunnits om huru anstalten bäst bör organiseras, hela personalen anställas på extra stat.

Då, på sätt delegerade erinrat, andre läraren, den ene afdelningsbefälhafvaren och fyra af förmännen icke äro behöfliga, så länge endast

den ena elevbyggnaden är tagen i bruk, skulle enligt den föreslagna aflöningsstaten under år 1905 erfordras följande aflöningsbelopp:

till direktören	kronor	4,000
» predikanten och förste läraren	»	2,400
» en afdelningsbefälhafvare	»	1,600
» bokhållaren	»	1,200
» fyra förmän	»	3,400
» husmodern	»	500
» maskinisten	»	950
» läkaren	»	500
» landtbruksinspektoren	»	1,800

eller tillsammans kronor 16,350.

Emellertid torde det under vissa omständigheter blifva nödigt att för aflöningar kunna disponera ett något högre belopp. Såsom förut nämnts, hafva delegerade ansett, att direktör och afdelningsbefälhafvare borde vara berättigade att vid beräkning af tjänstetid för rättighet till ålderstillägg räkna sig till godo jämväl föregående tjänstetid såsom innehafvare af annan befattning i statens tjänst. Medgifvandet af en dylik förmån, dock så begränsad att endast tjänstetid i befattning, som kan anses likartad med de ifrågavarande, må tagas i beräkning, synes vara högeligen välbetänkt. I annat fall kan det lätt inträffa, att man beröfvar sig möjligheten att för befattningarna vinna lämpliga och kompetenta personer. Så till exempel torde utan sådant medgifvande ingen fängelsedirektör, som innehaft sin befattning några år, vara villig att mottaga direktörs-tjänsten vid anstalten. Då enligt delegerades förslag bägge ålderstilläggen för direktören skulle utgöra tillhoppa 1,000 kronor och för afdelningsbefälhafvaren 400 kronor, skulle den förordade anordningen kunna komma att medföra en ökning i ofvan angifna för 1905 erforderliga aflöningsbelopp af högst 1,400 kronor; och synes det vid sådant förhållande vara nödigt att för aflöningar begära ett anslag af högst 17,750 kronor.

Beträffande slutligen öfriga för anstaltens upprätthållande erforderliga kostnader hafva delegerade anført, att för elevernas beklädnad och förplägning, till bränsle och lyse samt till bestridande af diverse omkostnader erfordrades ett förslagsanslag, hvilket med ledning af motsvarande kostnader vid åkerbrukskolonien Hall och staten för Bastö skolehjem syntes kunna beräknas sålunda:

Till anskaffande och underhåll af beklädnad åt 50 elever, 80 kronor för hvarje elev	kronor	4,000
» förplägning, med beräkning att från Bona egendom kan erhållas mjölk och rotfrukter, samt till aflönande af tjänstefolk till biträde åt husmodern i hushållet	»	5,000
» bränsle och lyse	»	2,000
» bestridande af diverse onkostnader såsom utskylder, medicin, telefonafgifter, belöningar för återförande af förrymda elever, frakter och dylikt	»	2,000
Summa kronor		13,000

Mot denna beräkning har jag icke funnit något att anmärka. Anslag till ifrågavarande ändamål torde, såsom delegerade hemställt, böra hafva egenskapen af förslagsanslag och synes tills vidare böra uppföras å extra stat.»

Utskottet har vid behandlingen af detta ärende till en början granskat kostnadsberäkningarna för uppförande af vissa nya byggnader och förändringar af äldre sådana samt för inköp af kreatur och inventarier m. m., till hvilka ändamål ett anslag af 210,000 kronor ansetts erforderligt. Af de i detta belopp ingående utgiftsposter har allenast en ansetts kunna i någon mån minskas, nämligen den till 38,500 kronor upptagna kostnaden för uppförande af en ny inspektorsbyggnad och två nya förmänsbostäder äfvensom för reparationer och förändringar af boningshuset vid Tryfall samt tre arbetarebostäder och en logbyggnad vid Bona. För inspektorsbyggnadens uppförande har ansetts erforderligt ett belopp af 20,000 kronor, under förutsättning att densamma byggdes af sten, men äfven i sådant fall torde kostnaden kunna nedbringas icke obetydligt under nämnda summa. Till förmänsbostäderna har afsetts tillhoppa 9,000 kronor, ehuru redan anbud afgifvits å uppförande af en utaf dem till ett pris af 4,280 kronor. Alltså torde äfven i afseende å dem någon kostnadsminskning kunna ernås. Möjligen kunna ock ofvannämnda reparations- och förändringsarbeten företagas för något billigare pris än som beräknats. Utskottet har med anledning häraf ansett sig kunna föreslå, att det för dessa ändamål äskade anslag minskas med 5,000 kronor och alltså det i Kungl. Maj:ts framställning till 210,000 kronor upptagna beloppet för byggnader och reparationer m. m. bestämmes till 205,000 kronor.

Hvad därefter angår det till aflönningar åt tjänstemän och betjante vid tvångsuppfostringsanstalten å Bona begärda extra anslag å 17,750 kronor, har utskottet icke haft något att erinra mot själfva beloppet eller mot de

Utskottets
yttrande.

särskilda i detsamma ingående aflöningsposterna; och då, såsom nyss är nämnt, aflönningarna enligt förslaget tillsvidare komma att utgå på extra stat, har utskottet saknat anledning att ingå på bedömande af frågan, huruvida och i hvad mån anstaltens tjänstemän och betjante böra erhålla den fasta anställning, som synes vara afsedd att dem beredas.

Af departementschefens ofvan återgifna anförande framgår, att det jämnväl blifvit ifrågasatt, att vissa beställningshafvare vid Bona skulle vara berättigade att afgå med pension vid 60 års ålder och 20 års tjänstetid samt skyldiga att afgå vid 65 års ålder. Utskottet har beträffande detta förslag fästat uppmärksamhet vid den stora skillnad som, därest det blefve godkänt, komme att äga rum mellan denna personals pensionsålder och den, som är bestämd för fångvårdens tjänstemän och betjante, men då fråga nu icke föreligger om uppförande af de vid tvångsuppfostringsanstalten å Bona anställda tjänsteinnehafvare å ordinarie stat, har utskottet ansett sig för närvarande icke heller böra ingå i pröfning, vare sig huruvida de öfver hufvud taget skola vara berättigade till pension, eller huru, i dylikt fall, deras pensionsförhållanden böra ordnas.

Slutligen har utskottet med afseende å det till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever begärda anslag af 13,000 kronor, ansett sig kunna förutsätta, att afkastningen af landtbruket å Bona kommer att bereda möjlighet till minskning af detta belopp. Utgående därifrån, att landtbrukets afkastning fullständigt bokføres och i första hand användes till elevernas underhåll, har emellertid utskottet, vid det förhållande att ifrågavarande anslag är äskadt under form af förslagsanslag, som endast i mån af behof får anlitas, icke ansett sig böra ifrågasätta någon minskning af detsamma.

- På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,
- att Riksdagen må på extra stat för år 1905 bevilja
  - a) till byggnader och reparationer samt yttre och inre inventarier m. m. vid tvångsuppfostringsanstalten å Bona ett belopp af 205,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af detta belopp under innevarande år förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad som kan finnas erforderligt,
  - b) till aflöningar åt tjänstemän och betjante vid samma anstalt ett belopp af högst 17,750 kronor, samt
  - c) till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m. ett förslagsanslag af 13,000 kronor.

10:o) Under tillstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts framställning under punkten 10 af denna hufvudtitel, får utskottet hemställa, Ang. resestipendier.
 att Riksdagen må till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarne bereda sig för domarekallet, på extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 6,000 kronor. [10.]

11:o) Under punkten 11 af andra hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till ersättande af förskott, som statskontoret utbetalt för vissa i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål, å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 55,630 kronor. Ang. ersättande af förskott. [11.]

Departementschefen har beträffande denna fråga anfört, hurusom statskontoret i skrifvelse den 10 sistlidne december meddelat uppgifter å sådana förskottsvis bestridda utgifter, hvilka jämlikt meddelade föreskrifter skulle hos Riksdagen anmälas till ersättande, och häri upptagit för andra hufvudtiteln 16,000 kronor, utgörande kostnader, som enligt kungl. bref den 1 maj 1903 utgifvits för statistisk utredning angående utsträckning af valrätten till Riksdagens Andra Kammare.

Vidare hade statskontoret i skrifvelse den 21 sistlidne december, med anmälan, att statskontoret jämlikt kungl. bref den 7 och 28 november 1902 samt den 13 februari, den 31 juli, den 16 oktober och den 6 och 13 november 1903 för den af Kungl. Maj:t tillsatta kommitté för utarbetande af förslag till proportionellt valsätt till Riksdagens Andra Kammare m. m. förskottsvis utanordnat 39,626 kronor 87 öre, anhållit, att ersättning måtte beredas statskontoret för de sålunda förskjutna medlen.

Utskottet hemställer,

att Riksdagen må till betäckande af omförmälda, af statskontoret förskottsvis bestridda utgifter å extra stat för år 1905 anvisa ett belopp af 55,630 kronor.

12:o) Kungl. Maj:t har slutligen under punkten 12 af denna hufvudtitel föreslagit Riksdagen att till beredande af dyrtidstillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjante i justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt till justitiedepartementet hörande ämbetsverk och kårer å extra stat för år 1905 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp af 63,000 kronor. Ang. dyrtidstillägg. [12.]

Ofver denna framställning kommer utskottet att framdeles afgifva utlåtande, hvilket utskottet härmed skolat för Riksdagen anmäla.

Stockholm den 9 februari 1904.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.

Det skulle här antecknas, att herr *Chr. Lundeberg* af sjukdom varit förhindrad att närvara vid förestående hufvudtitels slutbehandling inom utskottet.

BILAGOR.

Tabell öfver ordinarie anslagen unde

1904 års riksstat anslår:		
Anvisning i kontant.		
Kronor.	ö.	
		Justiti
17,000	—	Departementschefen .....
35,800	—	Departementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli .....
6,000	—	Departementschefens ombud för tillsyn öfver skrifiers allmängörande, <i>förslag</i> .....
182,700	—	Högsta domstolen .....
18,800	—	Justitiekanslersexpeditionen .....
150,900	—	Nedre justitierevisionen .....
684,487	—	Svea hofrätt med därunder lydande justitiestat .....
476,913	—	Göta hofrätt med därunder lydande justitiestat .....
208,713	—	Hofrätten öfver Skåne och Blekinge med därunder lydande justitiestat .....
11,100	—	Krigshofrätten .....
55,000	—	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i> .....
1,839,245	—	Fängvården:
		Fängvårdsstyrelsen .....
		Fångars vård och underhåll:
		<i>Bestämt anslag</i> .....
		<i>Förslagsanslag</i> .....
		Alderstillägg för en del vid fångvårdsstyrelsen och fångvården a ..
		Vård och underhåll af läns- och kronohäkten, <i>reservationsanslag</i> .....
84,000	—	Ersättning åt personer, menigheter och allmänna inrättningar för dem geno ..
12,000	—	Medikolegala besiktningar, <i>förslagsanslag</i> .....
18,000	—	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> .....
135,000	—	Ersättning åt domare, vittnen och parter, <i>förslagsanslag</i> .....
64,337	—	Skrifmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> . Nuvarande belo ..
		<i>Ökas</i> för jämnande af hufvudtitelns slutsumma med .....
4,500	—	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> .....
S:a	4,004,495	—

tt. A.

Riksstatsens Andra hufvudtitel.

	Förslag till blifvande riksstat.	
	Anvisning i kontant.	
	Kronor.	ö.
Departementet.	17,000	—
.....	35,800	—
.....	6,000	—
.....	182,700	—
.....	18,800	—
.....	150,900	—
.....	684,487	—
.....	476,913	—
.....	208,713	—
.....	11,100	—
.....	55,000	—
.....	59,500: —	
.....	625,600: —	
.....	1,039,145: —	1,664,745: —
bets- och tjänstemän, förslagsanslag	75,000: —	
.....	40,000: —	
.....	1,839,245	—
.....	84,000	—
.....	12,000	—
.....	18,000	—
.....	135,000	—
.....	64,337: —	
.....	95: —	
.....	64,432	—
.....	4,500	—
.....	Summa	4,004,590 —

Bil. Litt. B.

**Tabell öfver extra ordinare anslagen under riksstatens
Andra hufvudtitel.**

Justitiedepartementet.	Kronor.	ö.
För fortsatt uppehållande af lagberedningens verksamhet	50,000	—
» bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister för- anledda kostnader för amanuenser, renskrifning m. m. vid justitie- departementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli	4,000	—
Till ökad arbetsbiträde åt justitiekanslersämbetet	3,500	—
» aflönande af ett biträde å nedre justitierevisionens registrators- kontor	2,700	—
» arfvoden åt krigshofrättens ordförande och militäre ledamöter	3,250	—
» uppförande af nya hägnader vid länsfängelset i Gäfle	11,080	—
» byggnader och reparationer samt yttre och inre inventarier m. m. vid tvångsuppföstringsanstalten å Bona	205,000	—
» aflöningar åt tjänstemän och betjänte vid samma anstalt, <i>högst</i>	17,750	—
» kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m., <i>för- slagsanslag</i>	13,000	—
» resestipendier åt ordinarie domare eller dem som vid domstolarna bereda sig för domarekallet	6,000	—
» betäckande af utaf statskontoret förskottsvis bestridda utgifter	55,630	—
Summa	371,910	—